

- Б) Львівська братська школа;
- В) Київська братська школа;
- Г) Лаврська школа;
- Д) Києво-Могилянський колегіум.

3) Історична задача.

1. Український історик І. Крип'якевич пи- сав: «У боях під Хотиним 1621 р. головні уда- ри турків були скеровані на козацький табір, і козаки своєю обороною та атаками здобули собі велику славу в усій Європі,— панегіристи порівнювали їх зі спартанцями, що обороняли Фермопіли від персів». Що ви знаєте про под- виг спартанців, які обороняли Фермопіли від персів? Знайдіть у додатковій літературі про Хотинську війну факти, що дозволяють порівню- вати дії запорожців зі спартанцями.

2. Український історик Павло Роберт Ма- гочій так описує взаємини Крима, Речі Поспо- литої, Османської імперії і роль у них козаків: «Отже, протягом першої половини XVII ст. у кримсько-османсько-польському трикутнику, який оточував козацьку Україну, сформувався

начебто непорушний цикл: запорозькі козаки нападали на Крим та Османську імперію; у відповідь Османська імперія погрожувала Польщі, а іноді таки нападала на неї; польський уряд вимагав, щоби запорожці припинили свої походи на османів та татар, і для унаочнення своїх вимог періодично посилав на них каральні експедиції. Запорожці повставали і воювали з Польщею, перемагали то одні, то інші. Так нічо- го остаточно не вирішувалося, і цикл починав- ся знову».

Наповніть фактами схему взаємин, запропоновану істориком. Вкажіть, якого ще елементу не вистачає у запропонованій схемі.

III. Підсумки уроку.

Учитель аналізує роботу учнів, повідомляє оцінки (на письмові завдання на наступному уроці).

IV. Домашнє завдання.

Скласти історичний кросворд з 12 слів вив- ченої теми.

Ніна ЗАГРЕБЕЛЬНА,

доцент кафедри методики викладання історії та суспільно-політичних дисциплін НПУ імені М.П. Драгоманова

Яніна КАМБАЛОВА,

ст. викладач кафедри методики викладання історії та суспільно-політичних дисциплін НПУ імені М.П. Драгоманова

УТВОРЕННЯ ГАЛИЦЬКО-ВОЛИНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ ЗА РОМАНА МСТИСЛАВИЧА

Мета уроку: Ознайомити учнів з причина- ми та початком утворення Галицько-Волинсь- кої держави.

Цільові завдання:

1. Ознайомити учнів з історичним розвит- ком Галицько-Волинської держави за княжін- ня Романа Мстиславича, висвітлити роль цієї держави у тогочасних міжнародних відносинах.

2. За допомогою аналізу історичної карти прослідкувати процес об'єднання Волині та Галичини та виявити причини утворення еди- ної Галицько-Волинської держави.

3. Висвітлити роль князя Романа Мстисла- вича у вітчизняній історії.

4. Формувати поняття: «бояри», «опозиція», «регенство».

Очікувані результати.

Після уроку учні зможуть:

1. Визначати хронологічну послідовність подій історії Галицько-Волинської держави, співвідносити їх з подіями вітчизняної та світо- вої історії.

2. Показувати на карті територію держави, утвореної Романом Мстиславичем та сусідніх держав.

3. Складати історичний портрет князя Ро- мана Мстиславича, визначати його роль у роз- будові Галицько-Волинської держави.

4. Застосовувати та пояснювати на прикла- дах поняття: «бояри», «опозиція», «регенство».

Тип уроку: урок вивчення нового матеріалу.

Навчально-методичне обладнання уроку:

1. Свідерській Ю.Ю., Ладиченко Т.В., Романишин

Н.Ю. Історія України: Підруч. для 7 кл. — К.: Грамота, 2007. — 272 с.

2. Історична карта «Галицька й Волинська землі у II пол. XII ст.»

Хід уроку.

I. Вивчення нового матеріалу.

1. Об'єднання Волині та Галичини, утворення Галицько-Волинської держави.

Актуалізація опорних знань учнів.

Учні мають пригадати, що їм вже відомо про історію Галицького та Волинського князівств в XI — I пол. XII ст., назвати імена відомих їм Галицьких князів.

Мотивація навчальної діяльності (вступне слово вчителя).

— Після захоплення та розорення монголами більшої частини Київської Русі важливу роль у процесі становлення української державності починає відігравати держава, утворена після об'єднання у 1199 році Галицького та Волинського князівств, а на початку XIII століття — всієї території Правобережної України та частини Лівобережної. Назва їй — Галицько-Волинська держава. З історією цієї держави пов'язані імена таких славетних діячів української історії, як Роман Мстиславич, Данило Галицький, Юрій II Болеслав. Відсьогодні ми розпочинаємо вивчення нової теми, присвяченої історичному розвитку Галицько-Волинської держави.

(Розповідь вчителя супроводжується роботою з історичною картою.)

Працюючи з картою атласу «Галицька й Волинська землі у II пол. XII ст.», учні мають виконати завдання:

1. Покажіть територію Галицького та Волинського князівств.

2. Визначте, з якими державами межували Галицьке та Волинське князівство.

3. Знайдіть центри удільних князівств Галицької та Волинської земель.

«Мозковий штурм».

— Які причини, на вашу думку могли б спонукати Галицьке та Волинське князівства до об'єднання?

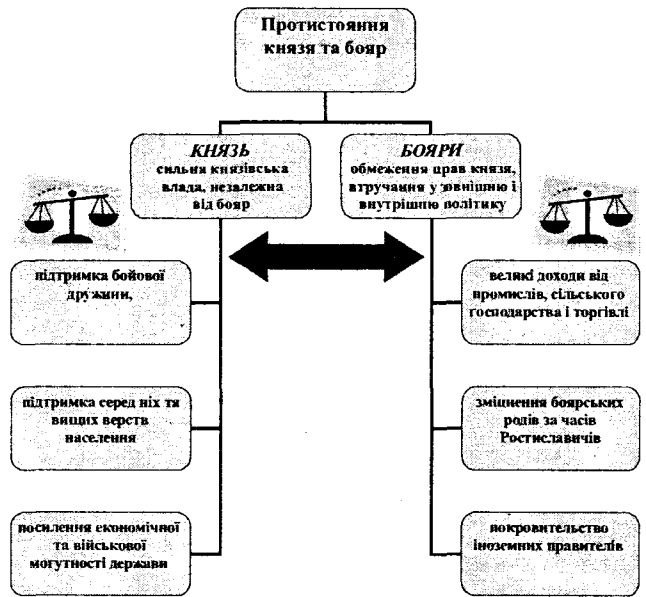
Після обговорення вчитель розповідає про передумови та причини об'єднання волинських та прикарпатських земель, пояснює значення утворення такої держави для Русі.

Робота з ілюстрацією.

Вчитель пропонує уважно розглянути зображення князя Романа (с. 148) та на основі цього скласти психологічну характеристику цього діяча (проаналізувати, які риси характеру можуть бути притаманні цій людині).

Пояснення.

Вчитель пояснює причини та суть протистояння Романа Мстиславича та боярської опозиції. Можна використати схему.

«Коло ідей».

Слід звернути увагу учнів на висловлювання, яке сучасники приписували Роману Мстиславичу: «Не погнітивши бджіл, не їстимеш меду» (с. 149) та поставити їм проблемні питання:

— Чи завжди є ефективною політика «сильної руки»?

— Які альтернативи силовим методам вирішення внутрішніх протиріч у державі можна запропонувати?

Робота зі схемою.

Розповідаючи про об'єднання під владою Романа Мстиславича українських земель, вчитель може використати схему.

Характеристика зовнішньої політики Галицько-Волинської держави.

Характеризуючи зовнішню політику Романа Мстиславича, вчитель використовує карту.

Аналітичне питання.

— Чому, на вашу думку, головним вектором зовнішньої політики Романа Мстиславича були відносини з Візантією?

Під час пояснення причин походу війська Романа Мстиславича на Польщу, вчитель, використовуючи між курсові зв'язки, пропонує учням пригадати, що їм відомо про боротьбу за інвеституру між верхівкою католицької церкви та німецькими імператорами.

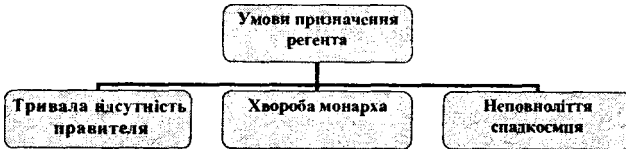
Робота з підручником.

Учням пропонується прочитати «Історичну цікавинку» про польський похід Романа.

2. Боротьба синів Романа Мстиславича за відродження Галицько-Волинської держави.

Формування понять.

Під час розповіді про події, що відбулися після загибелі Романа Мстиславича, вчитель має приділити увагу формуванню нового поняття «регенство» (визначення — с.150). Зокрема вчитель може використати схему.

Робота з підручником.

Варіант 1.

Вчитель може запропонувати учням самостійно прочитати пункт 2 параграфа (с. 150) та скласти тези до нього.

Зразок тез:

- Призначення вдови Романа Анни регентом при малолітніх синах — Данилі та Василькові.
- Княжіння Ігоревичів у Галичині.
- Проголошення угорського королевича Коломана «королем королівства Галицького».
- Утвердження Данила на Волині, допомога князя новгородського Мстислава Удатного.
- Поразка боярської опозиції. Остаточне утвердження Данила та Василька на князівському престолі.

Варіант 2.

(Розповідь вчителя супроводжується роботою з таблицею.)

Після розповіді вчителя про тридцятирічну боротьбу Данила та Василька за батьківський престол та відродження Галицько-Волинської держави, можна запропонувати учням заповнити хронологічну таблицю, вписавши до неї відповідні події.

Дата	Подія
1205 р.	
1211 р.	
1214 р.	
1219 р.	
1237-1238 рр.	

Варіант 3.

Робота з додатковим текстом.

Учням пропонують самостійно прочитати «Історичну цікавинку» про життя вдови та синів Романа — Анни, Данила та Василька. Потім вчитель пропонує дати оцінку сімейним стосункам цієї родини.

Аналітичне питання.

Яким чином стосунки між братами впливали на їхню боротьбу за престол батька?

II. Закріплення вивченого матеріалу.

Варіант 1.

Репродуктивно-аналітична бесіда.

- Назвіть головні причини об'єднання Волині та Галичини в одну державу.
- Поясніть суть протистояння Романа Мстиславича та боярської опозиції.
- Чому галицькі бояри мали сильні позиції та могли втручатися у політику Романа Мстиславича?
- Назвіть головні напрямки зовнішньої політики князя Романа Мстиславича.
- Чому, на вашу думку, головним вектором зовнішньої політики Романа Мстиславича були відносини з Візантією?
- З яких причин синам Романа Мстиславича Данилові та Василькові довелося вести боротьбу за батьківський престол? Якими були її результати?

Варіант 2.

«Незакінчені речення».

Вчитель пропонує учням закінчити та аргументувати наступні твердження:

1. «Романа Мстиславича називали «самодержавцем вся Русі» тому, що...»
2. «Синам Романа Мстиславича довелося боротися за відродження Галицько-Волинської держави тому, що ...»

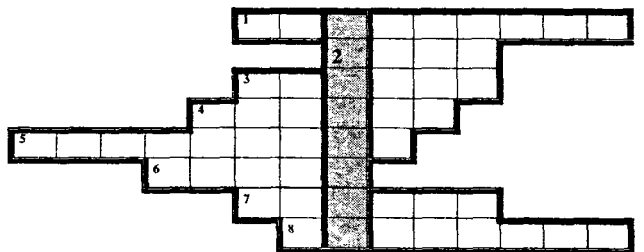
Варіант 3.

Кросворд.

Розв'язавши кросворд, учні зможуть прочитати у виділеному віконці географічну назву однієї з частин Галицько-Волинської держави.

Завдання:

1. Тимчасове правління однієї чи кількох осіб у разі незайнятості престолу, тривалої відсутності, неповноліття наступника, хвороби монарха тощо.
2. Ім'я вдови князя Романа Мстиславича.
3. Назва країни, у війні проти якої загинув Роман Мстиславич.
4. Ім'я одного з синів Романа Мстиславича.
5. Загальна назва князів які зайняли галицький престол після смерті Романа Мстиславича.
6. Земельна знать у Галицько-Волинській державі.
7. Назва держави, відносини з якою відігравала важливу роль у зовнішній політиці князя Романа Мстиславича.

Відповідь:

III. Домашнє завдання.

1. Опрацювати текст §15 підручника (с. 147-151).

2. Написати від імені Романа Мстиславича розповідь про його життя та настанови для нащадків за зразком «Повчання» Володимира Мономаха.

Ігор КОЛЯДА,

канд. істор. наук, доцент,

Андрій РАДЧУК,

магістрант,

Інститут історичної освіти НПУ імені М.П. Драгоманова

Методика організації та проведення уроку — суду історії на тему: «ІВАН ГОНТА – ВІДВАЖНИЙ СОТНИК, ЩО БОРОВСЯ ЗА СВІЙ НАРОД, ЧИ БЕЗЖАЛІСНИЙ МЕСНИК ЗА ОСОБИСТІ КРИВДИ?» (Історія України, 9 клас)

Мета: з'ясувати історичне значення діяльності Івана Гонти, позитивні і негативні вчинки; навчити описувати діяльність видатних історичних діячів, давати ним об'єктивну оцінку, спираючись на власні знання та враховуючі зауваження товаришів, розвивати вміння аналізувати і критично ставитися до думок інших; виховувати повагу до героїчних постатей історії.

Тип уроку: урок закріплення знань та формування вмінь і навичок.

Вид заняття: урок — суд історії.

Навчально-методичне забезпечення:

Програма для середньої загальноосвітньої школи. — К., 2001.

Ресент О., Малій О. Історія України. 9 кл. — К., 2002
Турченко Ф., Мороко В. Історія України. 9 клас. — К., 2000.

Коляда І. Історія України. 9 клас. — К., 2000.

Коляда І., Криlach К., О. Дикаленко. Дидактичні матеріали з історії України. 9 клас. — К., 1998.

Коляда І., Грабовська В. Історія України. 9 клас. Зошит — конспект тем. — К., 1997.

Коляда І. Історія України. 9 клас. Навчально — методичний посібник для вчителів. — К., 2006.

Подобед А. Історія України. 9 клас. Плани — конспекти уроків. — Харків, 2004.

Підготовчий етап.

Цей урок потребує детальної підготовки, під

час якої вчитель розробляє організаційно-методичне забезпечення: схему роботи, пам'ятки учасникам судового слухання тощо.

На одному з попередніх занять учитель оголошує тему, дату його проведення, розподіляє ролі (суддя, прокурор, адвокат, свідки захисту, свідки обвинувачення, коло присяжних), видає інструктивні картки, надає список літератури (В. Антонович «Уманський сотник Іван Гонта». «Р. І. Б.» т. XIX, Львів, 1897. Г. Храбан. З історії гайдамаччини // Український історичний журнал. — 1968. № 6. — СС. 98-100. В. Антонович Матеріали для історії гайдамаччини // Киевская старина. — 1888. — Кн. 11. — СС. 307-325. Кейда Ф., Мишанич С. Гайдамаки та опришки — виразники національно — визвольних змагань українського народу. — Донецьк, 1995. — СС. 53—94. Д. Дорошенко. Нарис., т. II, Вид. друге «Дніпрова хвиля», Мюнхен, 1968. та ін.) для самостійної підготовки.

Хід уроку — суду історії.

I. Актуалізація опорних знань.

Вчитель: 240 років минуло з подій, які увійшли в історію під назвою «**Коліївщина**» як приклад героїчної боротьби українського народу за свої людські права. Сьогодні відбудеться незвичайний урок, а саме **урок — суд історії** на тему: «**Іван Гонта — відважний сотник, що боровся за свій народ, чи безжалісний**